

סיכום והמלצות

הים האדום הפך זה מכבר לזירה גיאואסטרטגית בעלת חשיבות הולכת וגוברת במערכת הבינלאומית. לאורך המזכר נבחנו השינויים שחלו באזור בשנים האחרונות – פוליטיים, ביטחוניים, כלכליים ותשתיתיים – ונפרסה מפת האינטרסים של שחקנים גלובליים ואזוריים בזירה זו. ניתוח זה ממקם את הים האדום כציר תחבורה ימי חיוני לסחר העולמי, עם חשיבות הולכת וגוברת לביטחון הלאומי הישראלי.

מזכר זה מדגיש את האופן שבו החות'ים בתימן, בגיבוי איראני, הפכו את דרום הים האדום לאזור מאתגר המאיים על חופש השיט הבינלאומי ופוגע באינטרסים של מדינות רבות, בהן גם ישראל. אל מול אתגר זה שואפות מדינות שונות – בהן ארצות הברית, מדינות אירופה, ערב הסעודית, איחוד האמירויות ומצרים – לבסס קואליציות צבאיות או דיפלומטיות שיבטיחו את היציבות הימית, תוך פערים ניכרים בתפיסות ובמדיניות בין השחקנים. נסקרה המדיניות הימית של כל אחת מהמדינות הללו ואחרות בתחומי בסיסים ימיים, השקעות בתשתיות, קידום הסכמים ביטחוניים או יוזמות כלכליות אזרחיות.

המזכר מעלה שורת המלצות אסטרטגיות למדינת ישראל, הנוגעות לבניית כוח ימי מתאים ללחימה במרחב החופי המאתגר של הים האדום, עידוד שיתופי פעולה אזרחיים וביטחוניים עם מדינות האזור וחיזוק תשתיות קריטיות כמו נמל אילת, קווי הולכה יבשתיים וימיים ופרויקטים כלכליים משותפים. המסמך מדגיש כי ישראל נדרשת לעצב מדיניות ימית ברורה, הכוללת הן את פיתוח הצי שלה לצורך הגנה על חופש השיט ונכסים אסטרטגיים והן את מיצוי הפוטנציאל האזרחי-הכלכלי של המרחב.

מעמדה של ישראל בזירה זו יכול להתבסס באמצעות מספר אפיקים אסטרטגיים: ראשית, עליה להעמיק את מעורבותה הביטחונית והמודיעינית בזירה הימית – הן דרך שיתופי פעולה עם ציים זרים והפעלת כוחות ימיים והן דרך פריסה חכמה של יכולות טכנולוגיות מתקדמות לגילוי ולניטור איומים; שנית, היא יכולה לפעול לקידום פתרונות אזרחיים המבוססים על יתרונה היחסי בתחומי ההתפלה, החקלאות הימית, הסייבר והתקשורת; שלישית, יש מקום לפיתוח מרחב אילת כמרכז לוגיסטי ונמלי שיכול להוות חלופה לנתיבי סחר אחרים במצבי חירום; רביעית, ישראל יכולה ליזום השתלבות בקואליציות אזוריות ובינלאומיות העוסקות בהגנת חופש השיט ולהוביל מודלים של שיתוף פעולה דיפלומטי-ימי חדשני; לבסוף, עליה

להפעיל דיפלומטיה רכה בזירה: ביקורי גומלין של ספינות, תרומות טכנולוגיות, סיוע ביטחוני בלתי אליים והשתלבות במיזמים אזוריים.

הים האדום אינו רק מרחב של סיכונים ואיומים אלא גם זירה של הזדמנויות. ישראל יכולה – ואולי אף חייבת – להתייבב כשחקנית אזורית חיונית, הממזגת עוצמה צבאית, טכנולוגיה מתקדמת, ראייה מדינית ונכונות לשותפות. הדיפלומטיה הימית היא מפתח למהלך זה, ומימוש הפוטנציאל טמון ביכולת לגבש אסטרטגיה רב־שכבתית, מבוססת יוזמה, בונה אמון ומחוברת לרוח השעה האזורית. הים האדום איננו רק פרודור ימי אלא גם זירת הכרעה מתהווה, וישראל יכולה לעצב ולמלא בה תפקיד ייחודי.

לישראל, שמעוניינת בחיזוק חופש השיט בים האדום ובקרבנות מוקדי ההשפעה האיראנית־חות'ית, יש עניין במתרחש בג'בוטי. אף שאין יחסים דיפלומטיים ישירים, מעקב אחר הנוכחות הסינית וגישת מדינות המערב למדינה זו הם חלק מהשיקולים הביטחוניים של ישראל בזירת דרום הים האדום, בייחוד לנוכח התקפות החות'ים על ספנות אזרחיות. ג'בוטי ממחישה כיצד מדינה קטנה מבחינה גיאוגרפית ודמוגרפית יכולה להפוך לשחקנית מרכזית בשיח הבינלאומי, כל עוד היא ממנפת את מיקומה ואת ניהול יחסי החוץ שלה באופן גמיש ואסטרטגי. המתח בין המעצמות בג'בוטי הוא ביטוי מוקטן של מאבק רחב הרבה יותר בין המערב לסין – על שליטה, נוכחות והשפעה באפריקה ובמערכת השיט הגלובלית. על כן, ההתפתחויות בג'בוטי ימשיכו לעמוד בראש סדר היום הביטחוני של כל מי שמעוניין ביציבות ימית בדרום הים האדום ובשמירה על חופש השיט במסלול המסחר החיוני הזה. לסיכום, מסמך זה ממקם את הים האדום לא רק כאתגר ביטחוני אלא גם כהזדמנות אזורית לישראל. הוא קורא לשילוב בין עוצמה ימית, דיפלומטיה חכמה ופיתוח תשתיות אזרחיות, על מנת למצב את ישראל כשחקנית מרכזית בזירה המתהווה – זירה שעתידיה להגדיר מחדש את שיווי המשקל הגיאופוליטי בין אסיה, המזרח התיכון ואפריקה. ישראל יכולה, ואף צריכה, להיות שותפה מלאה בבניית פורום אזורי חדש לביטחון ימי, המשלב מודיעין, יכולת מבצעית, אכיפה בינלאומית, הגנה על תשתיות ימית וסייבר – תוך שילוב מגזרים כלכליים פרטיים ובינלאומיים הפועלים בנתיבי הסחר החיוניים הללו.

מעבר להיבט הביטחוני, השליטה בתשתיות התקשורת התתי־ימיות הפכה לכלי גיאור־אסטרטגי ראשון במעלה: ישראל נדרשת לחשוב על תרחישים של חיתוך מכוון או השבתה של חיבורים אלו – תרחישים בעלי השלכה לא רק על מערכות ביטחוניות אלא גם על פעילות עסקית, בנקאית ותחבורתית. כבלי התקשורת התתי־ימיים העוברים בים האדום אינם צינורות מידע בלבד, אלא עורקי חיים של הכלכלה הדיגיטלית. כל מדינה התלויה

במידע – ובעידן שלנו מדובר בכולן – חייבת להבין את פגיעותה בתחום זה. ישראל ומדינות האזור צריכות לשקול:

- גיבוש מנגנון ימי משותף להגנה על כבלי תקשורת.
- הקמת מערך התרעה ימי־מודיעיני נגד ניסיונות חבלה.
- פיתוח והגדלת מספר כבלי התקשורת התת־ימיים המחברים את ישראל לעולם, כולל הגדרה של שימוש מקביל במספר כבלים תת־ימיים להעברת תקשורת חיונית ותעדוף של תקשורת חיונית על פני תקשורת אחרת, לצורך הגברת יתירות תשתיתית.
- שיפור המענה במקרה של פגיעה בתשתית תת־ימית כזו, תוך יצירת יכולת מדינתית וכינון שיתופי פעולה בינלאומיים לשיפור יכולת כזו.

המלצות לישראל: מדיניות ופעולות

1. **חיזוק נמל אילת ותשתיות התקשורת והתחבורה** – להפוך את אילת לצומת לוגיסטי, אזור סחר חופשי ומוקד לפעילות כלכלית משולבת עם מדינות האזור – בייחוד עם מצרים, ירדן ומדינות חצי האי ערב, בראשן ערב הסעודית.
2. **הרחבה והעמקת שיתופי הפעולה הביטחוניים הימיים** – השתלבות בכוחות רב־לאומיים, תרגילים ייחודיים והקמת מנגנוני תיאום עם מדינות הים האדום, בדגש על יצירת תמונה ימית משותפת והתמודדות עם איומים תת־ימיים.
3. **הרחבת שיתוף הפעולה ובניית יכולת לשימוש בתשתיות ימיות רלוונטיות במרחב לצי הישראלי** – בחינה והרחבת שיתוף הפעולה עם מדינות, בדגש על מדינות אפריקה, לצורך שימוש בתשתיות ימיות רלוונטיות.
4. **התאמת בניין הכוח הימי** – שיפור והתאמת יכולות זרוע הים באזור הים האדום במקביל לזירת הים התיכון, בדגש על הפעלת כוחות ימיים במרחבים רחוקים והתמודדות עם האיום הא־סימטרי, לצד שיפור והעמקת יכולת התקיפה מהים.
5. **מעורבות אזרחית־ביטחונית רב־תחומית** – קידום פרויקטים של חקלאות ימית, תיירות, מרכזי חיפוש והצלה, תשתיות תקשורת תת־ימית ויוזמות בריאות ימית דוגמת אוניות בית חולים – ככלי ליצירת נוכחות רכה ונראות אזרחית חיובית.

6. **חיזוק הקשר עם כוחות מקומיים באפריקה** – העמקת קשרים דיפלומטיים וביטחוניים עם מדינות קרן אפריקה (ג'יבוטי, סומליה, סומלילנד), כגורם מאזן להשפעה האיראנית והסינית ולחיזוק הממד האפריקאי בדיפלומטיה הישראלית.
7. **מעקב שוטף אחרי השקעות זרות ואיומים חדשים** – ניטור השקעות סיניות, נוכחות רוסית, תשתיות תת־ימיות ופעולות איראניות כדי לשמר את מרחב הביטחון הלאומי ולזהות שינויים בזירה בזמן אמת.